

معاونت پژوهشی و فناوری

گزارش نهایی طرح تحقیقاتی

امکان سنجی توسعه گردشگری ورزشهای آبی در دریاچه شورابیل اردبیل

مجریان طرح

دکتر مهرداد محرم زاده استاد مدیریت ورزشی دانشگاه محقق اردبیل

رسول جوان امانی دانشجویی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه آزاد اردبیل

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه آموزشی تربیت بدنی و علوم ورزشی

این طرح با تصویب و حمایت مالی حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه محقق اردبیلی اجرا

گردیده است

۹۸/۵/۱۵

عنوان طرح پژوهشی: امکان سنجی توسعه گردشگری ورزشهای آبی در دریاچه شورابیل

اردبیل

مجری طرح: پرفسور مهرداد محرم زاده ، همکار طرح: رسول جوان امانی

چکیده:

این مطالعه سعی بر آن دارد که با تمرکز بر بخشی از ویژگی های ساختاری، نهادی، سیاسی، فرهنگی و زمینه ای استان اردبیل در درون زمینه ها و فرصت ها و قابلیت های اقتصادی و فرهنگی، ورزشی ایران، یک مدل به منظور گونه شناسی انواع فرصت های گردشگری و اکوتوریسم - ورزشی این استان را بطور عام و فرصت های گردشگری ورزشی و اکوتوریسم در اطراف دریاچه شورابیل را بطور خاص ارائه نماید. بدین منظور با استفاده از یک گونه شناسی، مدلی ایده آل از ترکیب (دسته های) فعالیت های ورزشی-تفریحی در محیط خشکی و آبی ارائه ، با استفاده از تحلیل سوات ، فرضیاتی تدوین و متعاقب آن طی یک سلسله بررسی و تحلیل (با استفاده از متد سوات)- با تشکیل پنلی از متخصصین در حوزه های تربیت بدنی و علوم ورزشی، گردشگری و مدیریت استراتژیک فرصت ها، تهدیدات، نقاط ضعف و قوت این امکان مورد تحلیل، بررسی و مذاقه قرار گرفت - مشخص شد که سه دسته از پنج فرضیه فرعی مرتبط با امکان پذیری توسعه گردشگری ورزشهای آبی پیشنهاد شده، در سطح دریاچه شورابیل به شدت قابلیت اجرایی دارد لیکن دو فرضیه که مرتبط با موقعیت و وضعیت اقتصادی و نهادی مرتبط بود رد شد، یعنی توسعه ورزشهای آبی در دریاچه شورابیل دارای ملاحظات نهادی و اقتصادی است که حتما می بایست توسط مسئولان اجرای و خط مشی گذاران لحاظ گردند. یکی دیگر از نتایج بر لزوم ارایه یک بسته سیاست گذاری (ترکیبی) به جای تکیه صرف بر روی یک طرح و برنامه مجرد و منفرد (مثلا سرمایه گذاری صرف بر روی ورزشهای آبی در دریاچه شورابیل) تاکید دارد و همچنین نتیجه گیری شده است که ایجاد ترکیبی از انواع طرح های گردشگری در قالب جاذبه های تاریخی ، فرهنگی و طبیعی استان اردبیل ابتدا به یک آمایش سرزمینی و احصاء انواع ظرفیت های موجود در سطح استان اردبیل نیاز خواهد داشت. علاوه بر آن، طراحی و اجرای یک یا چند طرح (پروژه) محک زنی^۱، در دریاچه های مشابهی در کشورهای خارجی (که از لحاظ اقلیم، موقعیت کوهستانی و نزدیکی به بافت شهریبه دریاچه شورابیل شبیه هستند) می تواند فرایند توسعه گردشگری ورزشهای آبی در این دریاچه را تسهیل سازد.

کلمات کلیدی: فعالیت های اکو توریسم ورزشی ،دسته فعالیت های ورزشی، دریاچه شورابیل اردبیل،

استان اردبیل، ورزشهای آبی، تحلیل سوات^۲

فصل اول

مقدمه و هدف

۱-۱ مقدمه

استان اردبیل با مساحتی حدود هفده هزار و هشتصد کیلو متر مربع حدود یک و یک دهم درصد از کل مساحت کشور را به خود اختصاص داده و بین عرضهای ۲۷ درجه شمالی از خط استوا و ۳۰ درجه شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است که از شمال با کشور جمهوری آذربایجان حدود ۲۸۳ کیلومتر مرز مشترک دارد و از شرق به استان گیلان، از غرب به استان آذربایجان شرقی و از جنوب به استان زنجان منتهی می شود. محور اردبیل- آستارا مهمترین خط ارتباطی استان با مرکز کشور است.

واژه اردبیل نشأت گرفته از واژه اوستایی آرتاوایل است که از دو کلمه آرتا (مقدس) و ویل (شهر) به معنی شهر مقدس تشکیل شده است. به روایت اوستاییان زرتشت - پیامبر ایرانی - در کنار رود ارس به دنیا آمد و در این سرزمین زندگی کرد و کتاب خود را در کوه سبلان اردبیل نوشت و به ترویج دین خود پرداخت. از زمان های گذشته اردبیل به عنوان شهر الارشاد از جایگاه ویژه ای برخوردار بود بطوریکه در دوره صفویه از لحاظ سیاسی و اقتصادی سرآمد شهرهای ایران به شمار می رفت. این شهر در مسیر شاهراه تجاری ایران و اروپا قرار داشت و ابریشم وارده از گیلان از طریق اردبیل به اروپا صادر می شد.

طراوت آب و هوا به همراه طبیعتی چشم نواز و مسحور کننده در دامنه های چشم نواز کوه سرفراز سبلان همان کیمیای حیات بخش استان اردبیل است، خصوصیات منحصر به فرد و خارق العاده طبیعت این استان با تمام وجود در پیشانی ایران زمین به نمایش گذارده شده و هر فردی با قرار گرفتن در پهنه طبیعت بی همتای این استان، ناباورانه دو حس متضاد هیجان و آرامش را در کنار هم تجربه می کند. استان اردبیل با طبیعت زیبا، دشتهای سرسبز و چشمه های آبگرم سبلان خاطره ساز بوده و دیدن آثار شگفت انگیز و تاریخی، همچنین گردش در روستاهای این استان سرزندگی و شادابی را با خود به همراه می آورد.

مجموعه تاریخی بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی به عنوان نگین بناهای باستانی استان، بقعه شیخ کلخوران متعلق به امین الدین جبرئیل پدر شیخ صفی الدین اسحق جد سلاطین صفوی واقع در روستای کلخوران، خانه ارشادی، حمام ملاهادی، برج شاطر، پل هفت چشمه، مجموعه بازار تاریخی و مسجد جمعه از جاذبه های تاریخی و باستانی استان اردبیل هستند. همچنین مقبره شیخ حیدر، کاروانسرای قانلی بولاغ، سنگ نبشته های ساسانی، قلعه های دیو،

قهقهه و کهنه در مشگین شهر ، قیز قلعه و شاه تپه در گرمی ، حمام سنگی در کوثر ، قلعه بوینی یوغون در نیر ، هفت تپه در خلخال و بناهای باستانی بازمانده از دوره های مختلف در گوشه و کنار این خطه بخشی از تاریخ و فرهنگ این دیار است .

دهکده صخره ای باستانی ویند کلخوران ، تپه های باستانی آناهیتا ، گورستان سنگی پیرازمیان ، کلیسای مریم مقدس ، کاروانسرای شاه عباسی ، شهر یئری ، شیروان دره سی ، عمارت آقازاده اردبیلی ، منطقه گردشگری کپز و ازناو ، منطقه حفاظت شده آق داغ ، ژئوپارک دربند مشکول ، گیلوان ، آبشارهای سردابه ، گورگور ، شورشورنه ، آق بلاغ (سیبیه خانی) ، دیز و نره گر و غارهای تاریخی لاهرود و هفت خانه از دیگر آثار قابل توجه هستند .

همچنین موزه مفاخر دینی ، موزه تخصصی باستان شناسی ، موزه چینی خانه مجموعه شیخ صفی ، موزه مردم شناسی ، موزه صنایع دستی و موزه تاریخ طبیعی اردبیل از دیگر جاذبه هایی است که گوشه هایی از تاریخ و تمدن این دیار را به نمایش گذاشته است.

۲-۱ ویژگی های اقتصادی استان اردبیل

استان اردبیل با مساحتی بالغ بر ۱۷۸۰۰ کیلومتر مربع بین ۴۷ درجه و ۳ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۵۵ دقیقه طول شرقی و ۳۷ درجه و ۴۵ دقیقه تا ۳۹ درجه و ۴۲ دقیقه عرض شمالی، در شمال غربی ایران واقع شده است.

این استان از شمال به جمهوری آذربایجان و از غرب به استان آذربایجان شرقی و از جنوب به استان زنجان و از شرق به استان گیلان محدود میشود. بر اساس تقسیمات کشوری سال ۱۳۹۱ استان اردبیل دارای ۱۰ شهرستان، ۲۹ بخش، ۲۶ شهر، ۱۱۳ دهستان و ۳۰۳۱ آبادی میباشد (Salname amari Ardabil,2017:3).

متأسفانه حجم اقتصاد (تولید ناخالص) استان اردبیل در مقایسه با کل اقتصاد کشور بسیار محدود و در حدود یک درصد اقتصاد کشور می باشد. همچنین عدم تعادل بین بخش های سه گانه اقتصادی در این استان به وضوح قابل مشاهده می باشد.

بطوری که بخش خدمات در استان بصورت فزاینده رشد نموده و بر بخش های دیگر مسلط شده است. نرخ بیکاری در استان در سال ۱۳۸۵ (۱۲/۸۴) درصد و در سال ۱۳۹۰ به (۱۶/۹۲) درصد افزایش یافته است.

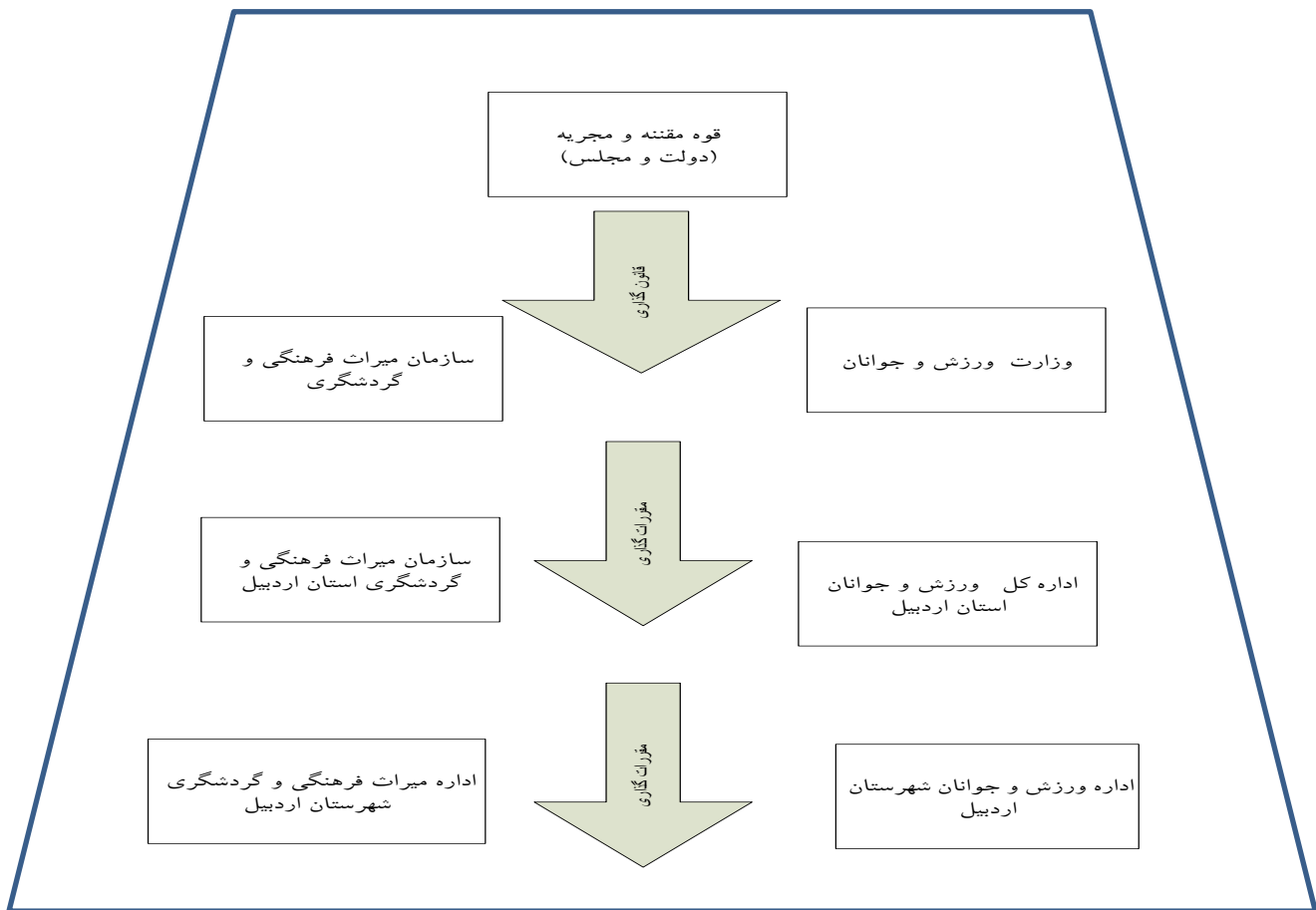
نرخ رشد در کل اقتصاد مرجع (اردبیل) برابر ۰/۰۹ می باشد. در بین بخش های اقتصادی استان طی سال های ۹۰-۱۳۸۵ بخش کشاورزی مثبت و دارای صعود بوده است. همچنین در طی سال های ۱۳۸۵-۹۰ در استان بخش کشاورزی صادرکننده کالا، و جزء فعالیت های پایه ای و بخش خدمات و صنعت واردکننده کالا و جزء فعالیت غیرپایه ای محسوب می شوند. این حجم اقتصادی محدود و عدم توازن اقتصادی فوق الذکر برای استانی با ظرفیت های بالقوه ی استان اردبیل بسیار وضعیت نامناسب و نامطلوبی است .

یکی از بخش هایی که در سالهای اخیر رشد قابل توجهی نموده و نگاهها و توجهات زیادی را بخود جلب نموده است بخش گردشگری این استان است که طبق آمار های منتشره پنج تا شش میلیون مسافر و گردشگر داخلی را بخود جلب می کند.

۱-۲-۱ گونه شناسی منتج از ترتیبات مقررات گذاری سلسله مراتبی در زمینه گردشگری - ورزشی آبی در شورابیل اردبیل

یکی از پایه ای ترین موضوعات مرتبط با خط مشی گذاری بالاخص در سطح کلان (عمومی) شناخت سازمان ها و نهادهای دخیل در مقررات گذاری و سیاست گذاری است.

در این مطالعه بطور خاص، سازمان ها و ارگانهایی که بطور مستقیم و غیر مستقیم در مقررات گذاری و خط مشی گذاری موارد و ترتیبات مرتبط با حوزه دریاچه شورابیل -به طور مشخص گردشگری و ورزشهای آبی- دخالت دارند مورد بررسی و با یک گونه شناسی (نوع شناسی) مشخص شد که از یک الگوی هرمی شکل سلسله مراتبی پیروی می کند .

نمودار ۱-۱. گونه شناسی منتج از ترتیبات مقررات گذاری سلسله مراتبی در سطح گردشگری ورزشی در استان اردبیل (به طور خاص حوزه دریاچه شورابیل)^۳

در راس این هرم قوای مقننه و مجریه قرار دارند که وظیفه قانونگذاری و مقررات و تنظیمات کلی را در این زمینه بر عهده دارند و در قاعده هرم نیز ادارات و سازمان های منطقه ای که در سطح منطقه ای اقدام به مقررات گذاری می کنند وجود دارند. (نمودار شماره ۱).

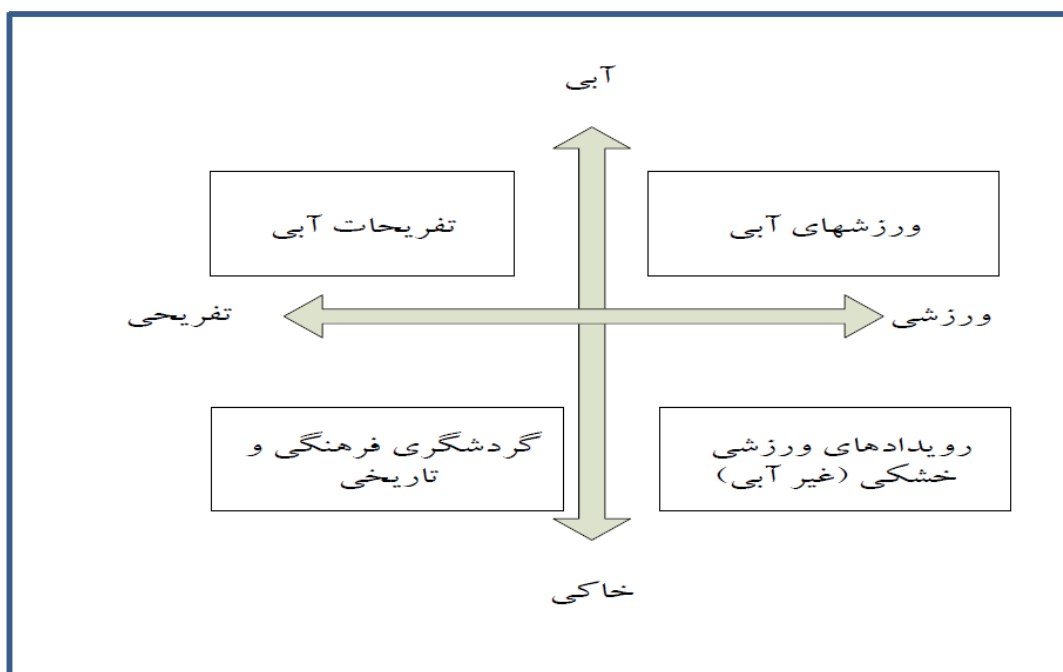
۱-۲-۱ گونه شناسی مختلف از انواع امکانات ساختاری، قابلیت های ممکن برای توسعه گردشگری در اردبیل (شورابیل)

در این گونه شناسی بعمل آمده، یک سوی پیوستار فعالیت های ورزشی و سوی دیگر پیوستار فعالیت های تفریحی قرار دارند که بعلت ماهیت خاص استانی و امکانات مرتبط با ثروت های طبیعی

^۳. توسعه داده شده توسط نگارندگان

و فرهنگی که در اختیار هر استان (در این مطالعه استان اردبیل) قرار دارند از نوعی مزیت اقتصادی (مرتبط با منابع) برخوردارند.

به عنوان مثال استان اردبیل هم در زمینه قابلیت ها و جاذبه های فرهنگی ، تاریخی بصورت بالقوه ای استعداد و ظرفیت های متنوع دارد و هم در زمینه پتانسیل و ظرفیت های ورزشی ظرفیت های گسترده ای را داراست. در سوی دیگر پیوستار آیتم های خاکی -آبی وجود دارد ، که بطور مشخص گونه شناسی (تیپولوژی) مشخصی را با پیوستار ورزشی-تفریحی موجب شده و چهار نوع ایده آل (۱.تفریحات آبی، ۲. ورزشهای آبی ، ۳.سفرهای فرهنگی و گردشگری، ۴. رویدادها و ورزشهای خشکی (غیر آبی) را بوجود می آورند.(نمودار شماره ۲) ۴

نمودار ۱-۲ گونه شناسی مختلف از انواع امکانات ساختاری، قابلیت های ممکن برای توسعه گردشگری در اردبیل (شورابیل) ۵

۴. توسعه داده شده توسط نگارندگان

5. Typology of shourabil Facilities and potentiality Grounds

۱-۳ گونه شناسی منتج از ترکیب مختلف ورزشهای آبی

تعداد زیادی از ورزش‌ها در داخل یا وابسته به آب انجام میشوند، سهم بزرگی از اقتصاد گردشگری دنیا به ورزشهای آبی معطوف می‌باشد. بر اساس مطالعات انجام گرفته بیشتر مردم دنیا (بالاخص قشر متوسط و ثروتمند) که دارای امکان مسافرت و هزینه کرد در صنعت گردشگری می‌باشند به انواع ورزش‌های آبی مشتاق هستند، بسیاری از هیجان‌انگیزترین ورزش‌های آبی امروزه دارای مسابقات و مراسمات متنوع است.

بعضی از این ورزش‌های آبی تا حد مسابقات المپیک با کیفیت اجرا می‌شوند. بعضی عاشق سکون و آرامش آب‌های زیرین (زیر سطح آب) هستند و بعضی به دنبال موج‌های بزرگ و هیجان‌وارد مناطق ساحلی می‌شوند. امروزه طیف وسیعی از انواع ورزش‌های آبی در جای‌جای دنیا برگزار می‌شود که همه برای انجام آن‌ها روانه مناطق ساحلی و آبی می‌شوند. ورزش‌های آبی در درون آب، بر روی آب یا زیر آب انجام می‌شوند که در ادامه با انجام یک گونه شناسی ساده چندین مورد از آن‌ها را برای آشنایی بیشتر معرفی می‌کنیم. (نمودار شماره ۳).

بالای آب

چتر سواری - فلای بورد - ماهی گیری با کمان - پاراسل - شیرجه
- ورزش شنا - شیرجه - پنج گانه
سه گانه - شنای موزون - وابوبا - واتر پلو - ایروبیك آبی

سطح آب

اسکی پای برهنه - قایقرانی - قایق رانی رقابتی - بادی بوردینگ -
کابل اسکی - قایق رانی کانو
دراگون بوت - فلای بوردینگ - جت اسکی - قایق رانی
کایاک - رودگردی - اسکی روی آب - کایت بوردینگ -
موج سواری با پارو - موج سواری - کایت سورفینگ -
پاراسیلینگ - روئینگ - قایق رانی بادی - قایق رانی با قایق
باله دار - اسکیم بوردینگ - اسکور فینگ - کانوپلو - باد
سواری - فلای بوردینگ - جت اسکی - قایق کایاک - ویک
بوردینگ - ویک اسکاتینگ
کایت بوردینگ - کایت سورفینگ - پاراسیلینگ روئینگ -
ماهی گیری - ویک سورفینگ

زیر آب

غواصی یخ - غواصی غار - غواصی عمیق - غواصی آزاد -
ماهیگیری با نیزه - باستان شناسی زیر آب - عکاسی زیر
آب - کشتی زیر آب - فوتبال زیر آب - هاکی زیر آب -
راگبی زیر آب - تیر ادازی زیر آب -
عکاسی زیر آب -
ویدیوگرافی زیر آب - ورزش در زیر آب - جهت یابی
زیر آب

نمودار شماره ۱-۳ گونه شناسی ورزشهای آبی بر اساس انجام ورزش در زیر سطح، در سطح یا بالای
سطح آب

۱-۴ بررسی محیطی

پژوهش حاضر پژوهشی توصیفی-تحلیلی است که به روش پیمایشی انجام شده است. با توجه به اینکه اهداف و متغیرهای پژوهش و به دنبال آن سؤالات مطرح شده در پرسشنامه کاملاً تخصصی بودند، پاسخگویان می‌بایستی از جامعه‌ای با اطلاعات حرفه‌ای نسبتاً جامع انتخاب می‌شدند که شامل کلیه کارشناسان و صاحب‌نظران در زمینه گردشگری ورزشی در شهر اردبیل و برخی خبرگان در دانشگاه‌های اردبیل، تهران (اساتید رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی که همگی عضو هیأت علمی بودند)، کارشناسان تربیت بدنی اداره کل ورزش و جوانان استان اردبیل و اداره تربیت بدنی ورزش و جوانان شهرستان اردبیل، کارشناسان حوزه گردشگری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان اردبیل، و راهنمایان فعال تورهای گردشگری در تهران و اردبیل در سال ۱۳۹۷ که سابقه هدایت تورهای ورزشی دارند، که تعداد کل آنها ۱۷۵ نفر بود.

با توجه به محدودیت‌های موجود در انتخاب جامعه آماری، کل جامعه آماری به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته سوالات و مصاحبه‌ای بود که ۵ شاخص تأثیرگذار بر گردشگری ورزشی (شاخص اقتصادی و بازاریابی، شاخص اجتماعی و فرهنگی، شاخص جاذبه‌های گردشگری، شاخص تجهیزات و تسهیلات و رویدادهای ورزشی و شاخص خدمات و حمل و نقل) را که به کمک خبرگان ساخته شد. دانشگاه و متخصصین حوزه گردشگری و ورزش و با استفاده از روش دلفی و طی سه مرحله (تز، آنتی تز، و سنتز)، شناسایی شد، در قالب نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها اندازه‌گیری نمود.

۱-۴-۱ مجاورت دریاچه شورابیل به مراکز تفریحی، ورزشی، فرهنگی فرصتی برای رویکرد

ترکیبی به سیاست‌گذاری دربخش گردشگری ورزشی

در برنامه ریزی‌های راهبردی و خط‌مشی‌گذاری^۶ بمنظور ایجاد تحول اقتصادی، فرهنگی، امنیتی، ورزشی و... توجه صرف به یک معیار یا مقوله خاص نمی‌تواند به بهینگی و اثربخشی قابل ملاحظه‌ای منجر گردد.

---

^۶ Policymaking

بنابراین همیشه در سیاست گذاری ها و خط مشی گذاری های منطقه ای بمنظور ایجاد تحول اقتصادی ، فرهنگی و... مجموعه و ترکیبی از سیاست ها ، مشوق ها، برنامه ها، استراتژی ها در غالب یک دسته و پکیج (بسته)^۷ لازم است تا بتواند با هم افزایی عوامل متعدد، خواص و مزیت های مختلف حداکثر موفقیت و اثربخشی را تضمین نماید. این رویکرد را رویکرد (چشم انداز) ترکیبی یا پیکربندی^۸ نامیده اند. (سایمون، ۱۹۸۶).

در گردشگری(ورزشی) نیز امروزه جای تردیدی وجود ندارد که مقاصد گردشگری معمولا به صورت چند منظوره و ترکیبی مورد انتخاب گردشگران قرار می گیرد.

به عبارت دیگر اگرچه ممکن است که یک گردشگر یک هدف غالب از مسافرت و گردش داخلی و خارجی خود داشته باشد ولی معمولا در کنار هدف اصلی و غالب خود یک یا چند مقصد و هدف فرعی نیز در نظر می گیرد تا به بیشترین و بهینه ترین ترکیب ممکن از مسافرت خود دست یابد. (Inskeep, E. 1991).

در این مطالعه نیز هدف اصلی امکان سنجی استقرار ورزشهای آبی در حوزه دریاچه شورابیل اردبیل ، نویسنده بر این نکته تاکید می ورزد که کلیه مسولین کشوری ، استانی و منطقه ای بمنظور اینکه بتوانند سیل گسترده ای از گردشگران ورزشی را در غالب ورزشهای آبی به این دریاچه که در قلب شهر اردبیل قرار دارد گسیل دارند ، می بایست ترکیبی از سیاست ها، برنامه ها و راهبردهای مختلف را نه تنها برای بهبود شرایط و امکانات و تمهیدات دریاچه شورابیل بلکه برای جاذبه های اطراف این دریاچه فراهم آورند.

بنابراین شناخت سایر موقعیت ها، جاذبه های طبیعی و ابنیه و بناهای تاریخی و فرهنگی می تواند ما و سیاست گذاران را در انجام این مهم رهنمون و یاری رساند.(جدول شماره ۱).

---

⁷Bundles

8. .Configurational approach(perspective)

جدول ۱-۱ تنوع و تعدد جاذبه های طبیعی و اقلیمی مجاور (نزدیک) دریاچه شورابیل

اردبیل(منبع،بیدهندی و قرخلو،۱۳۹۷)

جاذبه های طبیعی	رودخانه	دریاچه	چشمه	آبشار	تالاب	کوه	دره	مناطق حفاظت شده	مناطق توریستی
شورابیل اردبیل	۱	۳	۱۱	۱	۴	۱	۱	-	۱

جدول ۲-۱ تنوع و تعدد جاذبه های فرهنگی و تاریخی مجاور (نزدیک) دریاچه شورابیل

اردبیل(منبع،بیدهندی و قرخلو،۱۳۹۷)

جاذبه های فرهنگی	مسجد	مراکز عبادی اسلامی	مراکز عبادی اقلیت ها	عمارت	پل	آرامگاه	قلعه	کتیبه باستانی	آثار عمرانی تاریخی	شهر و روستای تاریخی
شورابیل اردبیل	۴	۳	۱	۱۱	۷	۹	۱	۸	۱	۱

پایایی پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ مورد محاسبه قرار گرفت که ضریب ۰/۸۸ به دست آمد. در پژوهش حاضر، از شاخص های آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار، استفاده شد. به منظور تحلیل استنباطی داده های به دست آمده از ابزار اندازه گیری، از روش های آمار استنباطی شامل آزمون t تک متغیره، آزمون فریدمن و آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) استفاده شد.

۲-۴-۱ وضعیت دریاچه شورابیل از لحاظ جذابیت برای گردشگران ورزشی (زیست اقلیم شناسی انسانی)

راحتی و سلامت انسان بیش از هر عامل دیگری تحت تاثیر وضعیت هوا و شرایط اقلیمی است. (هوشور، ۱۳۶۵). توجه به ویژگی های اقلیمی یک منطقه و تاثیری که این ویژگی هادر شکل گیری گردشگری و توریسم می گذارند، اهمیت فراوانی دارد. نوسانات اقلیمی در طول سال بر کیفیت و طول مدت فصول گردشگری و همچنین میزان سودبخشی صنعت گردشگری تاثیر می گذارد. مثلاً با افزایش دما به میزان یک درجه سانتیگراد بالاتر از دمای معمول در فصل تابستان، هزینه های گردشگری در کانادا تقریباً ۴ درصد افزایش می یابد. (scottD,2004).

محاسبه شاخص اقلیم آسایش گردشگری میزکوفسکی^۹ نشان داد که دریاچه شورابیل در ماههای تیر، مرداد و شهریور در طبقه توصیفی عالی قرار گرفته و با کسب حداکثر امتیاز ممکن، بهترین شرایط اقلیمی را برای گردشگران داشت. ماههای دی و بهمن در طبقه توصیفی کم قرار می گیرند. (جعفری و همکاران، ۱۳۹۵).

مطالعات انجام شده توسط بنسون و اگنیو (۱۹۹۵) نشان داد که در انگلستان هزینه های گردشگری تا حدودی تحت تاثیر شرایط اقلیمی قرار دارند. در ارتباط با فعالیت گردشگری، آنچه زمینه ساز توسعه این فعالیت محسوب می شود منوط به اقلیم آسایش گردشگری است.

یکی از موضوعات مورد بررسی در اقلیم شناسی کاربردی، مطالعه تاثیر وضعیت جوی و اقلیمی بر سلامتی و آسایش فرد است. این مبحث در قالب یکی از شاخه های علمی " زیست اقلیم شناسی انسانی " مورد بررسی قرار می گیرد. این شاخه علمی در ارتباط تنگاتنگی با علم هواشناسی، اقلیم شناسی و فیزیولوژی انسانی است. با افزایش تغییر اقلیم در سال

های اخیر، تاثیر آب و هوا بر زندگی انسان توجه زیادی را به خود معطوف داشته است.

بطور کلی می توان عنوان نمود که تقریباً کلیه عناصر جوی بر احساس و آسایش موثر بوده ولی تاثیر بعضی از آنها کاملاً مشخص و برجسته و تاثیر بعضی از آنها کاملاً خفیف و گاه ناپیداست. ولی

---

^۹ . شاخص آسایش اقلیم گردشگری میزکوفسکی (TCI) آن دسته از عناصر اقلیمی که بیشترین ارتباط را با کیفیت تجربه گردشگری برای غالب گردشگرها دارد، به طور سیستماتیک ارزیابی می کند. این شاخص به پنج زیر شاخص قابل تفکیک است که عبارتند از: شاخص آسایش روزانه (CID) شاخص آسایش شبانه روزی ۲۴ ساعته (CIA)، بارش (P)، ساعات آفتابی (S) و میانگین سرعت باد (W)

بیشترین تاثیر را عناصر دما، رطوبت ، باد و تابش دارند. نظر به اینکه تاثیر هر یک از عناصر فوق الذکر در کنار یکدیگر معنی و مفهوم پیدا می کند، بایستی تاثیر توأم آنها را مد نظر قرار داد.

مناسب ترین زمان تفرج و گردشگری به لحاظ شرایط اقلیمی زمانی است که شاخص های اقلیمی در حد آسایش انسانی باشند که با توجه به زیرمعیارهای آن اقلیم آسایش گردشگری برای منطقه تعیین خواهد شد. (کریمی و جعفری، ۱۳۹۱).

این دریاچه (دریاچه شورابیل) با مساحت تقریبی ۶۴ کیلومترمربع در جنوب اردبیل قرار دارد و از دریاچه های شور است. بستر آن پوشیده از گل و لای و لجن سیاه رنگ است و نمک به ضخامت ۵ تا ۸ سانتی متر روی آن را می پوشاند.

محاسبه شاخص اقلیم آسایش گردشگری میزکوفسکی نشان داد که دریاچه شورابیل در ماههای تیر، مرداد و شهریور در طبقه توصیفی عالی قرار گرفته و با کسب حداکثر امتیاز ممکن، بهترین شرایط اقلیمی را برای گردشگران داشت. ماههای دی و بهمن در طبقه توصیفی کم قرار می گیرند.

جدول ۱-۳: مقادیر محاسبه شده از شاخص اقلیم گردشگری TCI در ایستگاههای استان

اردبیل (منبع جعفری و سلمانی مقدم، ۱۳۹۵).

ماه ها	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند
شاخص TCI	۵۱	۶۱	۷۴	۹۰	۹۸	۹۸	۸۸	۷۲	۶۰	۵۳	۴۲	۵۴

۵-۱ ادبیات تحقیق

دریاچه شورابیل دریاچه‌ای در اردبیل است که در خیابان دانشگاه مسیر دانشگاه محقق اردبیلی، دانشگاه علوم پزشکی و دانشگاه پیام نور قرار دارد. این دریاچه یکی از جاذبه‌های طبیعی اردبیل می‌باشد که نتایج مطالعات زمین‌شناختی نشان می‌دهد که قدمت این دریاچه قدیمی‌تر از دریاچه ارومیه است. شورابیل یکی از دریاچه‌های طبیعی داخل شهری در ایران می‌باشد. این دریاچه در گذشته بسیار شور بوده‌است، ولی امروزه با افزودن آب شیرین به آن از شوری آن کاسته شده به طوری که نوعی ماهی قزل‌آلا در آن پرورش داده می‌شود و گستردگی آن به ۱۸۰ هکتار افزایش یافته‌است این دریاچه دارای امکانات تفریحی، ورزشی و فرهنگی بسیاری است که از آن جمله می‌توان به امکانات قایقرانی، پیست دو و میدانی، پیست دوچرخه سواری، باغ وحش، تعدادی هتل (مجمع توریستی کوثر و هتل شورابیل)، یک شهر بازی روباز و یک شهر بازی سرپوشیده اشاره کرد. این دریاچه از مناطق شکار ممنوع استان اردبیل می‌باشد. وبا پیشنهاد شهردار اردبیل این مجتمع به منطقه نمونه گردشگری شورابیل تبدیل خواهد شد و از جمله اقدامات صورت گرفته در این حوزه احداث پارک صخره‌ای، پارک جنگلی باغ بهشت، رینگ پیاده‌روی با چمن مصنوعی دور دریاچه، مسیر دوچرخه سواری، مسیرهای ورودی جدیدی به داخل دریاچه در ضلع جنوبی و شرقی و همچنین قرار دادن اتوبوس دریایی داخل دریاچه می‌باشد.

نقشه دریاچه شورابیل

سیستم مکان‌یاب

دریاچه شورابیل در حریم شهری اردبیل قرار دارد و شهرک‌های کوثر، مهر، راه و ترابری، دادگستری، ولیعصر، و دانشگاه‌های محقق اردبیلی، پیام نور، علوم پزشکی، و نیز نمایشگاه بین‌المللی اردبیل در حاشیه این دریاچه قرار گرفته‌اند. جهت اقامت توریست خارجی و میهمانان داخلی هتل

شورابیل با درجه‌بندی سه ستاره در ساحل شمالی دریاچه و مجتمع توریستی کوثر با درجه‌بندی سه ستاره و با امکانات چهل و شش واحد سوئیت ویلائی و سالن کنفرانس و سالن همایش و دو رستوران و کافی شاپ . کافی نت و سالن ورزشی درزمینی به وسعت ۲۶۱۲۵ متر مربع در ساحل جنوبی دریاچه شورابیل ساخته شده‌است .

تا پیش از افزوده شدن آب شیرین به این دریاچه، ساکنان منطقه و به‌ویژه کسانی که از ناراحتی پوستی و درد مفاصل رنج می‌بردند، از گل دریاچه به پوست خود می‌مالیدند و از گل آن به شهرهای دیگر نیز می‌بردند تا مصرف کنند؛ اما از زمانی که آب شیرین به آب دریاچه اضافه شده دیگر خاصیت درمانی خود را از دست داده‌است .

دریاچه شورابیل در حال حاضر یکی از مکان‌های تفریحی اردبیل به‌شمار می‌رود که در کنار آن شهربازی و فضای سبز بسیاری احداث گردیده و شهر بازی سرپوشیده شهر خورشید با امکانات مدرن در سال ۱۳۹۱ در ساحل دریاچه افتتاح گردید .

فصل دوم

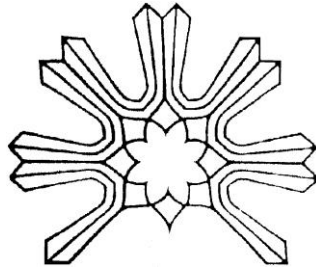
مواد و روش ها

The feasibility study of water sports tourism development in Shourabil Lake in Ardabil City

Abstract

This study is an attempt to present a model in order to investigate generally the typology of various tourism and ecotourism-sport opportunities in Ardabil Province and specifically the typology of sport tourism and ecotourism opportunities around Shourabil Lake focusing on a part of structural, inherent, political, cultural, and background characteristics of Ardabil province in economic, cultural, and sport background, opportunities, and capabilities of Iran. To this end, using a typology, an ideal model composed of groups of sport-recreational activities in land and water was presented, and the hypotheses, applying SWOT analysis, were formulated. Consequently, a panel of experts of sport science, tourism, and strategic management was formed, and pros and cons of this feasibility were scrutinized. The results indicated that three sub hypotheses related to the feasibility of proposed water sports tourism development in Shourabil Lake are practical whereas two hypotheses pertaining to economic and inherent status were not confirmed meaning that the development of water sports in Shourabil Lake possess economic and inherent considerations which should be regarded by the policy-makers and administrative authorities. Additionally, the results emphasize the necessity of presenting policy-making package rather than mere reliance on individual plan (e.g., mere investment on water sports in Shourabil Lake). Finally, it is concluded that creating a combination of various tourism plans in the framework of historical, cultural, and natural attractions of Ardabil Province will require a territorial planning and counting the available capacities in this province. On the other hand, benchmarking similar lakes in other countries (similarities in terms of climate, mountainous situation, and vicinity of urban area) can facilitate the process of water sports tourism development in Shourabil Lake.

Keywords: sport-ecotourism activities, group of sport activities, Shourabil Lake in Ardabil City, Ardabil Province, water sports, SWOT analysis

University of Mohagheh Ardabili

Final Report of research Project

The feasibility study of water sports tourism development in Shourabil

Lake in Ardabil City

Researcher

Mehrdad.moharramzade (Prof) University of Mohagheh ardabili

Rasoul Javan amani

This Research Project Has Been Financially Supported By the Office

of Vice Chancelor for Research

Deta

August2019